

## Gerlev Landsby

Den nordlige del af Hornsherred har i middelalderen været skovdækket, mens den sydlige del har været opdyrket siden vikingetiden. Landsbyernes navne giver et fingerpeg om, hvornår landsbyerne blev grundlagt.

Hornsherred rummer mange landsbyer med navneendelser som -by (Skibby, Dalby) samt -rup eller -strup (Krogstrup, Bonderup) og navne, der ender på -lev (Venslev, Gerlev). Landsbyer, der ender på -by eller -strup regnes for grundlagt i vikingetid og tidlig middelalder. Byerne med -lev-endelsen regnes for endnu ældre, helt fra yngre jernalder cirka 400-600 e.Kr.

Gerlev hører altså til gruppen af særligt gamle landsbyer. Fælles for dem er, at de ofte ligger på de bedste jorder. Da de yngre landsbyer blev grundlagt, skete det typisk på dårligere jord og med ringere beliggenhed. De bedste pladser var optaget.

### Gerlev tusindvis af år gammel

Nye arkæologiske undersøgelser bekræfter formodningen om Gerlevs høje alder. Et par hundrede meter øst for kirken blev der i 2006 fundet omfattende bebyggelsesspor både fra bondestenalder, bronzealder og yngre jernalder. Det er nærliggende at forestille sig, at forgængerne for Gerlev landsby var placeret her. For oldtidens landsbyer rykkede lidt rundt i landskabet med et par århundreders mellemrum. Og det var først, da landsbyerne også blev kirkebyer, at de fik en permanent placering.

Den ældste skriftlige omtale af Gerlev er fra 1288 – hvor byen kaldes Gierthaelef. På den tid må der have ligget mindst en hovedgård i byen. Fra 13-1400-årene underskriver flere væbnere sig nemlig til Gerlev. Omkring 1500 er det vistnok slut – i 1507 omtales Gerlev Hovedgård som øde.



**Gerlev Sogn. De små jordlodder udenfor landsbyen tilhørte husmændene.**

gårdene ud på markerne. Og derfor har Gerlev landsby stadig meget af sin middelalderlige byplan bevaret.

### Landsbyen bevarer sin form med en stjerneudskiftning

Landsbyens udseende omkring 1700 kendes fra kortmateriale. Man ser, at Gerlev var en såkaldt forte-landsby med gårdene placeret omkring en fælles åben plads – fortens – med gadekæret i midten.

I slutningen af 1700-årene blev Gerlev udskiftet. Det vil sige, at de enkelte gårdes jorder blev samlet omkring hver ejendom. I Gerlev skete det ved at dele landsbyjorden omtrent som man deler en lagkage. En såkaldt stjerneudskiftning med landsbyen i midten. Det betød, at der ikke var behov for at flytte

Udskiftningen i Gerlev var en del af en landsdækkende landboreform, hvor det gamle landsbyfællesskab blev opgivet til fordel for selveje. I landskabet bevirkede det, at markerne blev langt større, de gamle fælles græsnings-overdrev blev opdyrket, og skovene blev hegnet med stendiger for at holde husdyrene ude. Det landskab, som vi normalt forbinder med det typisk danske, blev skabt i denne periode.

Gerlev kirke ligger i landsbyens udkant og ligner en typisk sjællandsk landsbykirke. Den har dog en ejendommelig tilbygning til skibet, der skyldes Prins Karl. Karl var søn af Christian V, der i 1703 fik foræret hele Jægerspris Gods inkl. Gerlev Kirke. Prins Karl er også kendt for opførelsen af skoler i Jægerspris, Gerlev og i Landerslev.

## **Links**

Museet Færggården udstiller lokale arkæologiske fund og belyser landbrugets livsvilkår i 1700-1800-årerne.

[www.egnsmuseum-faergegaarden.dk](http://www.egnsmuseum-faergegaarden.dk)